

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ & ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ

ΝΑΤΑΛΙΑ ΚΛΕΦΤΟΣΠΥΡΟΥ

(Ξ2012228)

**«Η ΜΑΛΙΝΤΣΕ ΩΣ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ
ΙΘΑΓΕΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Σ. ΛΙΒΑΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ & ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΙΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ

ΝΑΤΑΛΙΑ ΚΛΕΦΤΟΣΠΥΡΟΥ

(Ξ20012228)

«Η ΜΑΛΙΝΤΣΕ ΩΣ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Σ. ΛΙΒΑΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πρόλογος.....σελ. 5
2. Εισαγωγή.....σελ. 6- 10
3. Μετάφραση.....σελ. 11- 23
4. Μεταφραστικά σχόλια.....σελ. 23- 25
5. Βιβλιογραφία.....σελ. 26

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για την ολοκλήρωση των προπτυχιακών μου σπουδών στο Τμήμα Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου πανεπιστημίου, Ειδίκευση Ισπανικής Γλώσσας και Πολιτισμού και της Διδακτικής της ως Ξένης κρίνεται απαραίτητη η σύνταξη της παρούσας πτυχιακής. Το θέμα που επέλεξα αφορά την μετάφραση μέρους μιας ερευνητικής εργασίας η οποία έχει ως θέμα την Μαλίντσε, την ανάλυση του όρου *Μαλιντσιασμός* και την γυναικεία πτυχή της ιθαγενής κοινωνίας. Το θέμα αυτό το επέλεξα διότι κατά τα φοιτητικά μου χρόνια σε αρκετά μαθήματα μελετήσαμε τη θέση των γυναικών σε διάφορες εποχές και κοινωνίες και ειδικότερα την θέση της γυναίκας του ιθαγενικού κόσμου της Λατινικής Αμερικής. Αποφάσισα λοιπόν να ασχοληθώ ποιο συγκεκριμένα με την Μαλίντσε διότι αποτελεί την πρώτη γυναίκα η οποία άσκησε ουσιαστικά

για πρώτη φορά το επάγγελμα του διερμηνέα στο πλευρό του Ερνάν Κορτές κατά την Ισπανική κατάκτηση της Αμερικής. Η εισαγωγική που ακολουθεί θα κάνω μία σύντομη ιστορική αναδρομή στα χρόνια της Ανακάλυψης της Λατινικής Αμερικής καθώς και της Ισπανικής Αποικιοκρατίας και στη συνέχεια μία περιγραφή για το ποιος ήταν ο Ερνάν Κορτές, η Μαλίντσε και η χρησιμότητα της ως διερμηνέας και συνδετικός κρίκος μεταξύ των ιθαγενών γλωσσών με των ισπανικών.

Κλείνοντας τον πρόλογο μου θα ήθελα πρώτιστος να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον επόπτη καθηγητή της πτυχιακής μου εργασίας κύριο Σωτήρη Λίβα ο οποίος από το πρώτο κιόλας έτος των σπουδών μου με βοήθησε σε ότι και αν χρειάστηκε. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω όλα τα μέλη της επιτροπής τα οποία είχα την τιμή να τους έχω και ως καθηγητές είτε σε υποχρεωτικά μαθήματα είτε σε επιλεγόμενα του προγράμματος σπουδών μου. Τέλος οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου για την στήριξη τους όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για την καλύτερη κατανόηση της μετάφρασης μου από τον αναγνώστη στην εισαγωγή μου θα παρουσιάσω την Μαλίντσε καθώς και το πώς με τις γνώσεις της βοήθησε τον Ερνάν Κορτές στις διερμηνείες. Στο κομμάτι που επέλεξα να μεταφράσω εκτός από ποια είναι η Μαλίντσε συχνά γίνεται αναφορά στον όρο *Μαλιντισμός* και κατ' επέκταση στην αντιμετώπιση των γυναικών αλλά και η γενικότερα των ιθαγενών από τους ισπανούς.

Η Μαλίντσε καταγόταν από τον κόλπο του Μεξικού και ο ρόλος της ως διερμηνέας έπαιξε καθοριστικό ρολό στην ισπανική κατάκτηση της αυτοκρατορίας των Αζτέκων. Εκτός από τις

υπηρεσίες που πρόσφερε ως διερμηνέας πολλές φορές μεσολάβησε έτσι ώστε ο Ερνάν Κορτές να κάνει τις διαπραγματεύσεις του. Σε αρκετές περιπτώσεις την συμβουλευτηκε εμπιστευόμενος τις γνώσεις που είχε τόσο τις γλωσσικές όσο και τις πολιτιστικές. Αργότερα έγινε η ερωμένη του Ερνάν Κορτές και απέκτησαν έναν γιο τον οποίο ονόμασαν Μάρτιν, ο οποίος θεωρείται ένας από τους πρώτους μεστίθος, δηλαδή δημιουργήθηκε μεταξύ ενός πατέρα ευρωπαϊκής καταγωγής και μητέρα ιθαγενούς. Σε πολλές περιπτώσεις η απήχηση που είχε η Μαλίντσε με την πάροδο του χρόνου άλλαξε αρκετές φορές, κάτι το οποίο οφείλεται στην ιστορική της σπουδαιότητα. Ανάλογα με την πολιτική και κοινωνική εξέλιξη της κάθε εποχής, η φιγούρα της Μαλίντσε ερμηνεύεται από άλλη οπτική, άλλοτε υπέρ της και άλλοτε επισκιάζοντάς την. Σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάζεται ως θύμα κι άλλες πάλι φορές ως η Μητέρα Σύμβολο των νέων πολιτισμών που στην συνέχεια θα δημιουργηθούν με την μίξη ευρωπαίων και ιθαγενών.

Η γέννηση της Μαλίντσε υπολογίζεται κατά το 1500 σε μία περιοχή ανάμεσα στις περιοχές όπου κατοικούσαν οι Νάχουαλτ και ο πολιτισμός Μάγια της περιοχής του Ταμπάσκο. Της δόθηκε αυτό το όνομα προς τιμήν της Θεάς της βλάστησης, Μαλινάλλι. Κατά τα παιδικά της χρόνια αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες διότι μετά τον θάνατο του πατέρα της, η μητέρα της παντρεύτηκε ξανά και απέκτησε έναν γιο. Η Μαλινάλλι πέρασε σε δεύτερη μοίρα και αποτελούσε εμπόδιο. Έτσι λοιπόν ο πατριός της αποφάσισε να την πουλήσει ως σκλάβα και αγοράστηκε από έναν ιερέα με καταγωγή Μάγια του Ταμπάσκο. Έτσι λοιπόν, αν και η μητρικής της γλώσσα ήταν η Νάχουαλτ πολύ σύντομα λόγω του νεαρού της ηλικίας της έμαθε να μιλά την γλώσσα Μάγια- Γιουκατέκα. Η Μαλινάλλι αργότερα, σε μια μάχη που έχασαν οι κάτοικοι του Ταμπάσκο το 1519, δόθηκε ως δώρο στον Ερνάν Κορτές μαζί με ακόμα δεκαεννέα γυναίκες, χρυσάφι και υφάσματα. Ο Ερνάν Κορτές ζήτησε αυτές οι γυναίκες να βαπτιστούν καθολικές και η Μαλινάλλι μετονομάστηκε σε Μαρίνα. Ο Κορτές με την σειρά του, την έκανε δώρο σε έναν από τους πιο σημαντικούς του στρατηγούς, τον Αλόνσο Ερνάντες Πορτοκαρρέρο. Ο Πορτοκαρρέρο λίγο καιρό μετά θα επιστρέψει στην Ισπανία και ο Κορτές θα κρατήσει την Μαλίντσε και θα την χρησιμοποιήσει ως διερμηνέα ανάμεσα στην γλώσσα Μάγια και Νάχουαλτ. Η Μαλίντσε γνωρίζοντας αυτές τις δύο γλώσσες σε συνδυασμό με έναν Ισπανό ο οποίος είχε υπάρξει για οκτώ χρόνια αιχμάλωτος από την φυλή των Μάγια, τον Χερόνιμο Δε Αγιλάρ ο οποίος γνώριζε την γλώσσα των Μάγια και τα ισπανικά, θα αποτελέσουν συνδετικό

κρίκο και θα διατηρήσουν την επικοινωνία ανάμεσα στους ισπανούς και την φυλή των Μεχίκας. Αργότερα η Μαλίντσε θα μάθει την ισπανική γλώσσα και θα μπορεί πλέον μόνη τη να κάνει την διερμηνεία. Εκτός από τις υπηρεσίες και την βοήθεια που πρόσφερε ως διερμηνέας κατά την πρώτη περίοδο της κατάκτησης, συμβούλευε τόσο τον Ερνάν Κορτές όσο και τους υπόλοιπους ισπανούς κατακτητές σχετικά με τις κοινωνικές και κυρίως στρατιωτικές συνήθειες του λαού της. Στην ουσία δηλαδή είχε τον ρόλο του διπλωμάτη και σε πολλές περιπτώσεις συνόδευε τον Κορτές σε συμβούλια, ομιλίες, ακόμη και μάχες. Τρία χρόνια αργότερα το 1521 ο Ερνάν Κορτές έχτισε ένα σπίτι για την Μαλίντσε και τον γιό του Μάρτιν Κορτές, πολύ κοντά στην πρωτεύουσα Τενοτσιστλάν. Το 1524 ο Κορτές ενώ την είχε παντρεύει με τον Χόθαν Χαραμίγιο ζήτησε ξανά την βοήθεια της σε μία επανάσταση που ξεκίνησε στις Ονδούρας, όπου η Μαλίντσε αποτέλεσε εκ νέου τον συνδετικό κρίκο. Από εκεί και έπειτα δεν είναι πολλές οι πληροφορίες που υπάρχουν για την ζωή της όμως πολλοί κάνουν λόγο ότι η Μαλίντσε μετακινήθηκε στην Κεντρική Αμερική και ότι το πιθανότερο είναι ότι λίγα χρόνια μετά πέθανε από μία επιδημία. Ο ιστοριογράφος Χιουγκ Τόμας κάνει λόγο ότι η Μαλίντσε πέθανε πολύ αργότερα κατά το 1551 διότι επιβεβαιώνει ότι βρέθηκαν κάποια γράμματα στην Ισπανία τα οποία πιθανότατα της ανήκαν.

Ο ρόλος της, όπως προανέφερα, υπήρξε πολύ σημαντικός για τους κατακτητές τις Ισπανίας διότι τους βοήθησε πολύ και υπήρξε διερμηνέας που κέρδισε την εμπιστοσύνη τους. Χωρίς εκείνη ο Κορτές δεν θα μπορούσε να είχε συνάψει πολιτικούς δεσμούς και να έρθει σε συμφωνία με τις διαφορετικές φυλές που κατοικούσαν στην μεξικάνικη αυτοκρατορία. Σε πολλά χειρόγραφα γίνεται σαφής η σπουδαιότητα του ρόλου της ως διερμηνέας διότι χωρίς την γλώσσα οι Ισπανοί δεν θα είχαν επιτύχει το ίδιο αποτέλεσμα. Για τους λόγους, αυτούς πολλοί από τους συγγραφείς την αποκαλούν «η σπουδαία γυναίκα» που χωρίς την βοήθεια της και τις γνώσεις της δεν θα είχαμε καταλάβει τις γλώσσες της Νέας Ισπανίας και του Νέου Μεξικού. Παρόλα αυτά ο ρόλος της δεν περιορίστηκε μόνο στα μεταφραστικά της καθήκοντα αλλά σε πολλές περιπτώσεις με την στρατηγική της προστάτευσε ή συμβούλεψε τον Ερνάν Κορτές. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα όπου η Μαλίντσε προειδοποίησε τον Κορτές για την μάχη που ετοίμαζε η φυλή των Τσολουτέκας ενάντια στα στρατεύματα του Κορτές. Η σπουδαιότητά της, εκτός από αυτά που έχουν γραφτεί για εκείνη, απεικονίζεται και σε αναπαραστάσεις πάντα

πλάι στον Κορτές αυτή η γυναικεία φιγούρα και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις την συναντάμε ακόμα και μόνη της. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην ουσία είχε ηγετικό ρόλο, συμβούλευε τον σύζυγό της με μεγάλη επιρροή και είχε στρατιωτικούς και διπλωματικούς στόχους.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ

Την σπουδαία διερμηνέα την συναντάμε με πολλά και διαφορετικά ονόματα ενώ αρχικά η οικογένεια της, της είχε δώσει το όνομα Μαλινάλλι στη συνέχεια της δόθηκε ένα δεύτερο όνομα «Τενεπάλ» το οποίο σημαίνει «αυτός που μιλάει με μεγάλη ζωντάνια». Όταν αργότερα δόθηκαν αυτές οι γυναίκες στον Ερνάν Κορτές για να μοιραστούν ως δώρο στους ισπανούς κατακτητές έκρινε ότι έπρεπε να βαπτιστούν. Έτσι λοιπόν, για ευκολία μετέτρεψαν το όνομα Μαλινάλλι σε χριστιανικό όνομα *Μαρίνα*. Αν και οι περισσότεροι μελετητές θεωρούν ότι της αποδόθηκε αυτό το όνομα εξαιτίας της φωνητικής ομοιότητας, ίσως και να της αποδόθηκε απλώς τυχαία. Τα υπόλοιπα ονόματα τα διάλεξαν ανάμεσα σε άλλα ισπανικά ονόματα. Ένα τρίτο όνομα που συναντάμε είναι αυτό της *Μαλιντσίν*. Αυτό το όνομα προέκυψε από την ένωση του αρχικού της ονόματος *Μαλίν* και προσθέτοντας την κατάληξη -τσιν που στην ουσία αποτελεί μία κατάληξη που χρησιμοποιούσαν στην γλώσσα Νάχουαλτ και που θα μπορούσε να σημαίνει «ευγενής σκλάβος». Αυτή η θεωρία είναι αποδεκτή από τους μελετητές διότι ήταν ευγενούς καταγωγής στη συνέχεια όμως δόθηκε ως σκλάβος. Το όνομα που υπερισχύει στα έγγραφα που συχνά την αναφέρουν είναι φυσικά το καθολικό της όνομα *Μαρίνα* μιας και πριν της αποδοθεί το όνομα αυτό δεν αποτελούσε σημαντική προσωπικότητα. Συχνά συναντάμε το όνομά της και ως *Δόνια Μαρίνα* δηλαδή *Δεσποινίς Μαρίνα*.

Ο όρος *Μαλιντσισμός* που θα συναντήσουμε και πολύ συχνά στην μετάφρασή μας χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο στο Μεξικό και αναφέρεται συνήθως στα άτομα που επιλέγουν ή που προτιμούν μία διαφορετική ζωή με διαφορετική κουλτούρα από την δική τους ή ακόμα και ξένη επιρροή. Χωρίς την βοήθεια αυτής της γυναίκας η κατάκτηση του πολιτισμού των Αζτέκων δεν θα είχε συμβεί τόσο γρήγορα κάτι που θα μπορούσε να είχε συμβάλει στην αποφυγή της μεγάλης καταστροφής και εξαφάνισης τελικά αυτού του πολιτισμού, διότι με τον χρόνο ίσως και να είχαν προλάβει να αντιδράσουν καλύτερα και πιο αποτελεσματικά ενάντια

στους ισπανούς κατακτητές. Κατά κάποιον τρόπο η Μαρίνα από πολλούς θεωρείται ότι πρόδωσε τους ιθαγενείς πολιτισμούς επειδή τάχθηκε στο πλευρό των ισπανών. Από την άλλη θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι εκείνη η οποία έφερε τον χριστιανισμό της Ευρώπης στον Νέο Κόσμο και με την στρατηγική που ακολούθησε συμβουλευόντας τον Ερνάν Κορτές ίσως και να επέτρεψε να συμβούν ακόμα πιο άσχημα πράγματα στους ιθαγενείς πολιτισμούς. Θεωρείται από πολλούς λατινοαμερικάνους καλλιτέχνες ως μυθικό αρχέτυπο και σε πολλές περιπτώσεις την έχουν απεικονίσει στα έργα τους. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις συγκρίνεται με την Παναγία, την Παναγία Γιορόνα εξαιτίας των γενναίων πράξεων της. Πολλοί την θεωρούν ιδρυτή του μεξικανικού έθνους ενώ άλλοι όπως προαναφέραμε προδότρια. Τα τελευταία χρόνια αυτή η προσωπικότητα έχει απασχολήσει συγγραφείς και καλλιτέχνες και φυσικά έχει ακουστεί το όνομά της στους φεμινιστικούς κύκλους. Ειδικότερα οι φεμινίστριες του Μεξικού υπερασπίζονται την *Μαλίντσε* και θεωρούν ότι στην πραγματικότητα υπήρξε μία γυναίκα η οποία έπρεπε να πάρει δύσκολες αποφάσεις, και στην ουσία εγκλωβισμένη ανάμεσα σε δύο κουλτούρες. Για το λόγο αυτό χαρακτηρίζεται ως η Μητέρα μιας καινούριας ουσιαστικά φυλής. Τη τελευταία δεκαετία αρκετοί σύγχρονοι συγγραφείς την αναφέρουν στα διηγήματά τους ή στις έρευνές τους. Χαρακτηριστικό είναι το μυθιστόρημα: *Μαλινάλλι του πέμπτου γιού*: Το κορίτσι σκλάβια που άλλαξε την μοίρα του Μεξικού και της Ισπανίας όπου πρωταγωνιστεί η Μαλίντσε. Το έγραψε η Ελεν Χέισμαν Γκόρντον και εκδόθηκε το 2011. Αυτό το μυθιστόρημα είναι μία έρευνα των πολιτισμών Μάγια και Αζτέκων και τα πρόσωπα του Κορτές και της Μαρίνας περιγράφονται με όλα τα ελαττώματα και προτερήματά τους και συνυπάρχουν με φανταστικές προσωπικότητες που κατοικούν εκεί και που μιλούν την γλώσσα Μάγια, την Νάχουαλ και τα ισπανικά.

Η Μαλίντσε πρωταγωνιστεί σε πολλά βιβλία όπως *Η Νουβέλα Της Μεξικανικής Κατάκτησης* του Κόλιν Φαλκόνερ και *Η Χρυσή Πριγκίπισσα* του Αλεξάντερ Μπάρον. Στο βιβλίου του Γκάρυ Τζένινγκς, *Αζτέκοι* περιγράφεται ως μια υποκρίτρια προδότρια. Πιο πρόσφατα σε ένα μυθιστόρημα της Λάουρα Εσκιβέλ, η Μαλινάλλι περιγράφεται ως πiónι, παγιδευμένη ανάμεσα σε δυο πολιτισμούς τον Μεξικανικό και τον Ισπανικό. Η ιστορία της Μαλινάλλι βρίσκεται στο βιβλίο *Κορτές και Μαρίνα* (1963) από τον Έντισον Μάρσαλ. Επίσης είναι βασικός χαρακτήρας στην όπερα *La Conquista* (2005) από τον ιταλό συνθέτη Λορέτζο Φερέρο. Ένα άλλο ενδιαφέρον

βιβλίο είναι αυτό του Ρόμπερτ Σόμερλοτ με ονομασία ο *Θάνατος Του Πέμπτου Ήλιου* που έχει ως αφηγητή την Μαλίντσε. Ο Ρόμπερτ Όμερλοτ έζησε πολλά χρόνια στο Σαν Μιγιέλ δε Αλέντε και διεξήγαγε εκτεταμένη έρευνα για τη ζωή της Μαλίντσε καθώς και την καθημερινότητα των ανθρώπων στην κοιλάδα του Μεξικού. Το βιβλίο αυτό είναι κλασικό μυθιστόρημα της κατάκτησης του Μεξικού.

Το όνομά της ακόμα και σε μυθιστορήματα είναι συνώνυμο της προδοσίας. Όπως παραδέχονται όμως πολλοί μεξικανοί ιστορικοί, η Μαλίντσε δεν είχε κανέναν λόγο να μείνει πιστή στους «δικούς της» που την αδίκησαν, της αφαίρεσαν τα δικαιώματά της και την πούλησαν σκλάβα πρώτα στους Μάγια και μετά στους Ισπανούς. Η μικρή πολύγλωσση Ινδιάνα όχι μόνο πήρε την εκδίκησή της αλλά ως μητέρα ενός γιού και μιας κόρης με μικτό ισπανοϊνδιάνικο αίμα (χαρακτηριστικό σήμερα των περισσότερων Μεξικανών) θεωρείται πλέον η Μητέρα του μεξικάνικου έθνους.

3. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΜΑΛΙΝΤΣΕ, Ο ΜΑΛΙΝΤΣΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΜΙΓΑΔΩΝ

ΜΙΛΑΚΡΟΣ ΠΑΛΙΜΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο *Μαλιντισμός* είναι ένας όρος που έχει χρησιμοποιηθεί για να ορίσουμε την γυναικεία προδοσία στην Κεντρική Αμερική. Αυτός ο όρος που επαναχρησιμοποιείται κυρίως από συγγραφείς, μεταφράζει την ιστορική τραγωδία των μιγάδων ανδρών εξαιτίας μιας γυναίκας. Η Μαλίντσε η ινδή που έλαβε ως προσφορά ο κατακτητής Ερνάν Κορτές μόλις πάτησε Μεξικάνικα εδάφη.

Διαμέσου αυτής της ανάλυσης της παράδοσης και της ιστορίας, προτίθεμαι να αποδείξω πως η πατριαρχική σκέψη χρησιμοποιεί για ακόμη μια φορά την γυναίκα ώστε να την κατηγορήσει για την «τραγωδία» και ασκώντας μια συκοφαντία εναντίον της να νομιμοποιήσει την κυριαρχία και την πίεση στον γυναικείο κόσμο. Η «ορφάνια του μιγά» δίχως αξιοπρεπή μητέρα του ηρωισμού του αφηγείται την αναζήτηση μιας ιδανικής μητέρας. Ως εκ τούτου η λατρεία στην Μαρία, την παρθένα χωρίς καμία σαρκική αμαρτία

1. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΥΣ ΜΥΘΟΥΣ ΠΟΥ ΘΕΜΕΛΙΩΣΑΝ ΤΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Στους μύθους δημιουργίας του κόσμου, της κυρίαρχης τάξης, η πατριαρχική σκέψη έχει πάντα μία γυναίκα, υπεύθυνη για την οδύνη των ανδρών, των καταστροφικών πολέμων τους, της ήττας τους και όλων γενικά των αμαρτιών. Οι μύθοι είναι ένας τρόπος να κωδικοποιήσει κανείς το παρελθόν και να εξηγήσει το παρόν και γι αυτό αποτελούν ένα μέσο κατανόησης της οπτικής του κόσμου μιας συγκεκριμένης κοινωνίας. Οι μύθοι έχουν μία δυναμική στη σκέψη και της ύλης που τους εκφράζει: η γλώσσα. Οι μύθοι μεταλλάσσονται, η δομή και το περιεχόμενό τους αλλάζουν ανάλογα με τον χρόνο και την οπτική του κόσμου, ανάλογα με το τι θέλουν να

εκφράσουν. Οι μύθοι είναι ένας τρόπος να συμβολίσουν το παρελθόν. Τα σύμβολα είναι η πραγματικότητα. Ως εκατοστού σύμβολα και πραγματικότητα είναι δύο πράγματα ταυτόσημα, οι δυο όψεις της ίδιας πραγματικότητας.

Ο πατριαρχικός λογισμός έχει τον δικό του τρόπο να συμβολίζει την σχέση ανάμεσα στα δύο φύλλα.

Αυτός ο συμβολισμός στηρίζεται σε μία σειρά αντιθέσεων ανάμεσα στο θηλυκό και το αρσενικό το καθένα συνυφασμένο με τα χαρακτηριστικά: ζωή/θάνατος, καλό/κακό, κάτω/πάνω, αδύναμο/δυνατό, σκοτεινό/φωτεινό, σώμα/ψυχή, παθητικός/ενεργό, χώρος/χρόνος, φύση/κουλτούρα. Αυτές οι βασικές αντιθέσεις είναι ανάμεσα σε άλλα, η πρώτη ύλη μιας συμβολικής πυραμίδας της πατριαρχικής φαντασίας.

Με αφορμή την πραγματικότητα των μύθων και των φαντασμάτων του ιθαγενούς κόσμου ο Οκτάβιο

Παθ στο «Ο λαβύρινθος της μοναξιάς», θα αφηγηθεί με τραγικό ύφος «Βρισκόμαστε αντιμέτωποι με φανταστικές οντότητες, με κατάλοιπα του παρελθόντος ή φαντάσματα που αναπαράγονται από εμάς τους ίδιους»... «Αυτή η διαμάχη γίνεται ακόμα πιο δραματική μιας και αφορά μια διαμάχη ενάντια στην φανταστική πραγματικότητα, ακόμα πιο ζωντανή και από την ίδια πρωτοφανή πραγματικότητα, γιατί είναι φαντασμαγορική, άθικτη, αόρατη και που κάθε άνθρωπος κουβαλάει μέσα του. Στη πραγματικότητα η τραγωδία της κατάκτησης μετενσαρκώνεται στο αρσενικό και θηλυκό ιθαγενές φύλο. Αυτός φέρει το σύμβολο της νίκης και αυτή το σύμβολο της ήττας. Το «αρσενικό» αντιπροσωπεύει τον θρυλικό ήρωα της ιθαγενής κοινωνίας που έχει μυθοποιήσει το παρελθόν με τέτοιο τρόπο που επιβεβαιώνει την αδιαπραγμάτευτη ανωτερότητα του πάνω στο θηλυκό.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΜΑΛΙΝΤΣΕ

Η Μαλίντσε είναι η ηρωίδα της ισπανικής κατάκτησης στην Αμερική που ενσαρκώνει την ιθαγένεια και το πώς αυτή είναι μυθοποιημένη με διαφορετικούς τρόπους. Η Μαλίντσε αποτελεί τον ιδανικό χαρακτήρα της ιθαγενής μυθολογίας για να εξηγήσει την ήττα του κόσμου των ιθαγενών στο Μεξικό. Στη πραγματικότητα όπως κηρύσσει η πατριαρχική ιδεολογία: «*η καταστροφή του ανθρώπου οφείλεται στις καταραμένες γυναίκες*» (στίχος από πολύ γνωστή ποιήτρια).

2. ΑΡΣΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΘΗΛΥΚΟ ΖΕΥΓΑΡΙ ΩΣ ΘΕΜΕΛΙΟΣ ΛΙΘΟΣ ΣΤΟΝ ΙΘΑΓΕΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Το μεσσιθάχε από την πλευρά του αρσενικού βιώνεται ως μία τραγωδία, αποτέλεσμα μιας θυσίας, μιας βιασμένης μητέρας. Η αστάθεια, το ακαθόριστο, η αντίφαση και όλοι οι όροι με τους οποίους κάποτε θέλησαν να αποδώσουν την πολυπλοκότητα του ιθαγενούς κόσμου επισκιάζει το θηλυκό στοιχείο που είναι αποτέλεσμα της ίδιας της κατάκτησης «ότι ήταν ένας βιασμός όχι μόνο από ιστορικής άποψης αλλά και της ίδιας της σάρκας των ινδιάνων γυναικών». Αυτό το βασικό γεγονός είναι το σημείο εκκίνησης όπου στηρίζεται ο πολιτισμός του ίδιου του βιασμού της πατριαρχικής κοινωνίας. Αυτή η πρωτοφανής ύβρις έχει τα ρίζες της και στηρίζει την ύπαρξη, «στο αρσενικό» και «το θηλυκό», το πρωταρχικό ζευγάρι του λατινοαμερικανικού κόσμου. Παρόλα αυτά αυτή η εικόνα έχει τρομοκρατήσει κατά τέτοιο τρόπο τον ιθαγενή πληθυσμό που έχει ψάξει όλους τους δυνατούς τρόπους έτσι ώστε να την εμποδίσει κι να την κρατήσει κρυφή. Αυτός την απορρίπτει και «απαρνείται κάθε ινδιάνικη καταγωγή. Μετατρέπεται σε ιός του τίποτα», όπως αναφέρει ο Παθ. Αυτός ξεκινά από τον εαυτό του. Και θα ήθελε να γεννηθεί μόνος του, χωρίς την όψη αυτής της μητέρας και προτιμά να ήταν ορφανός και γι αυτό αναζητά την τέλεια μητέρα, στη παρθένο Μαρία: «η Παναγία είναι η παρηγοριά των φτωχών, η ασπίδα των αδύναμων, η προστασία των καταπατημένων. Εν τέλη, είναι η Μητέρα των Ορφανών. Όλοι οι άνθρωποι έχουν γεννηθεί απόκληροι και η πραγματική μας κατάσταση είναι η ορφάνια, αλλά αυτό είναι εν μέρει αληθινό για τους ινδιάνους και τους φτωχούς του Μεξικού. Η λατρεία προς την Παναγία όχι μόνο αντικατοπτρίζει την εγκατάλειψη των ιθαγενών αλλά μια συγκεκριμένη κατάσταση ιστορικής διαίρεσης ενώπιον της πραγματικής ακολασίας του είναι της: «σε αντίθεση με την Γουαδελούπη, που είναι η μητέρα παρθένα, ή τσιγκάδα είναι η βιασμένη Μητέρα».

Η ΟΡΦΑΝΙΑ ΤΟΥ ΑΡΣΕΝΙΚΟΥ Ή Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ο ιθαγενής είναι ένα ον ξεριζωμένο όπως κάθε άνθρωπος που αναζητά τον σκοπό της ύπαρξής του. Αυτός ο σκοπός αποτελεί την δυστυχία του. Γι αυτό «η άνθρωποι δημιουργούν ένα μοναδικό αρσενικό θεό» αναφέρει η Λούση Ιριγαράι και προσθέτει ότι «ο άνθρωπος δεν αφήνεται να

ορισθεί από το θηλυκό γένος». Ο ιθαγενής αρνείται την θηλυκή πλευρά της καταγωγής του, νιώθει ντροπή και κρύβεται πίσω από μία μάσκα και κρύβει την πληγή του που είναι η γέννησή του, γιατί η εικόνα της μητέρας του δεν ικανοποιεί τις φιλοδοξίες του να είναι ανώτερος, ευγενικής πατρικής καταγωγής. Αυτή η εικόνα δεν υπακούει στα θηλυκά ιδανικά των μυθικών και θρησκευτικών αξιών του. Στην καταγωγή του ιθαγενή υπάρχει, μια ντροπή μία ατιμία. Αυτή η πρωτόγνωρη ατιμία στη συνέχεια θα αποτελέσει την προδοσία. Η ιθαγενής φυλή χαρακτηρίζεται από «πρωτόγνωρο στιγματισμό», η οποία της αποδίδει την αμαρτία της σάρκας, όμως ο στιγματισμός αυτός είναι ανεξίτηλος και ούτε ο αγιασμός της βάπτισης μπορούν να το σβήσουν. Μόνο αυτό το μυστήριο μπορεί να σβήσει την αμαρτία της Εύας όχι όμως την μαύρη αμαρτία της Μαλίντσε. Είναι το θηλυκό γένος αυτό που δημιουργεί το σοβαρό πρόβλημα στο αρσενικό γιατί η «τσιγκάδα» η βιασμένη μητέρα είναι η «φρικτή μετενσάρκωση της γυναικείας κατάστασης». Η μεγαλύτερη αμαρτία, η μεγαλύτερη ατυχία του άντρα και πιο συγκεκριμένα του ιθαγενή άντρα αποτελεί το γεγονός ότι έχει γεννηθεί από γυναίκα, μίας ινδιάνας γυναίκας, γιατί σύμφωνα με αυτόν τον μεξικανό συγγραφέα, «η γυναίκα είναι η πιο αξιοθρήνητη ανθρώπινη κατάσταση». Αυτή η ιδιαιτερότητα της ιθαγενής ιστορίας τρέφεται από την διαχρονικότητα της πατριαρχικής νοοτροπίας. Για να εξηγήσουμε όμως την τραγωδία της ιθαγενής φυλής που είναι ακόμα μεγαλύτερη, είναι αναγκαίο να λάβουμε υπόψη μας ότι όχι μόνο γεννιέται από μία γυναίκα κατώτερη, αλλά από μία γυναίκα κατώτερης φυλής που επιπλέον βιάστηκε. «Λα τσιγκάδα, είναι η βιασμένη ινδιάνα γυναίκα της οποίας η κατάσταση είναι ακόμα πιο απεχθή από αυτή της Εύας που στην τελική αν και εξαπατήθηκε είναι μία ηρωίδα σαρκικής αμαρτίας. Η στοχευμένη παρουσία στη φαντασία της ιθαγενούς φυλής της αθλιότητας του γυναικείου φύλου που ενσαρκώνει η Εύα, χρήζει ιδιαίτερης αναφοράς διαμέσου πολλών εκφράσεων όπως μας δείχνουνε και αυτοί οι στίχοι ενός δημοφιλούς ποιήματος:

Ο θεός έφτιαξε την γυναίκα,
Για να προσέχει τον άντρα
Αλλά σας διαβεβαιώνω εγώ
Ότι αν τις έκαιγαν όλες
Τα ξύλα θα τα έδινα εγώ
Ακόμα και αν δεν μου τα πλήρωναν

Ο θεός με την μεγάλη του δύναμη
Σε όλον τον κόσμο έδωσε
Αυτό που λιγότερο μπορούσε να δώσει.
Εγώ δεν ξέρω τι σκέφτηκε
εκείνη η ανέντιμη γυναίκα
που εξαιτίας της ο άνδρας αμάρτησε.

Τελικά όμως οι γυναίκες
είναι κόρες της Εύας
και άξιες του σατανά.

Στις μυθοπλασίες της πατριαρχικής αντίληψης, η γυναίκα είναι ο ιθύνων νους της «ατυχίας του άντρα».
Αυτή είναι η πρώτη αμαρτωλή, αυτή ενσαρκώνει την κατάρρα η οποία θα περάσει στην μετέπειτα ανθρωπότητα. Η αμαρτία του άντρα είναι η γέννηση του από μία γυναίκα. Αυτό επαναλαμβάνει λυρικά ο Ρούμπεν Δάριο στο ποίημά του «Το συμπόσιο των Κενταύρων»

Χιπεα

Γνωρίζω από το γυναικείο φύλο την αληθινή ατιμία
Η Αφροδίτη διπρόσωπο ζώο με τα καταστροφικά της τεχνάσματα
Μέσα από τα ακτινοβόλα μάτια της γελάνε οι κακοί προδότες
Από το λουλουδένιο άρωμά της εκπνέει ανεπαίσθητη ζημία
Στο σκούρο της κρανίο υποβόσκει το τερατώδες και η εξαπάτηση

Έπειτα συνεχίζει απαρυθμίζοντας τις όμορφες μορφές που κρύβουν οι δυνάμεις του κακού τις δυνάμεις του κακού αυτού του κολασμένου τέρατος, την γυναίκα:

Περισσότερο έμφυτο φαρμάκι κρύβει η όψη της
Καλύτερα είναι ο αετός, η φοράδα και το λιοντάρι...

3. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ

Στον ιθαγενή κόσμο, όπως σε όλη την πατριαρχική κοινωνική οργάνωση που γεννάται από τον βιασμό, δημιουργείται μία κουλτούρα βιασμού που θα αποτελέσει το όργανο διαιώνισης και νομιμοποίησης της αρσενικής ανωτερότητας. Ο πολιτισμός του βιασμού γυρίζει γύρω από την λατρεία του φαλλού. Συγκεκριμένα το πέος είναι το όργανο εκφοβισμού και υποβολείς του γυναικείου κόσμου και της ίδιας του αξίας. Στη Βίβλο το φίδι αποτελεί το κυρίαρχο φαλλικό σύμβολο, μιας και αναπαριστά το πέος σε συνεχόμενη στύση και εξαπατά την γυναίκα, Εύα, την αμαρτωλή μητέρα. Σε πολλές ιθαγενείς παραδόσεις η εικόνα της γυναίκας, εραστής του φιδιού επιτρέπει την έκφραση της πατριαρχικής ιδέας της θηλυκής σεξουαλικότητας που ο άνδρας δεν μπορεί να ελέγξει. Αυτή η θηλυκή σεξουαλικότητα αποτελεί κίνδυνο για την ανδρική κυριαρχία η οποία βασίζεται στην σεξουαλικότητα του. Η επιμονή των ανδρών να εξημερώσουν αυτή την ενέργεια θα οδηγήσει στη επιτυχία της παρθενιάς. Η γυναίκα αποθεώνεται στον ιό „στο ανδρικό φύλο. Η λατρεία στην παρθένο μητέρα την Παρθένο Μαρία, δημιουργείται γύρω από την εικόνα της γυναίκας –παρθένου –μητέρας, μοναδική στο είδος της, δίχως πιθανή ενσάρκωση της θηλυκότητας διότι η μητέρα δεν ενσαρκώνεται σε κόρη, δεν υπάρχει αγάπη μεταξύ τους και θεϊκός σκοπός της θα είναι ο υιός.

Οι μύθοι του ιθαγενούς και ινδοαμερικανικού κόσμου, κάνουν αναφορά στην μετενσάρκωση της θεότητας στον άντρας μέσω του γυναικείου σώματος, η οποία έχει πέσει θύμα κοροϊδίας βιασμού και εγκλωβισμού από τον άντρα, έτσι ώστε να αναδειχθεί η θεοποίηση του αρσενικού γένους.

Σχετικά με αυτό η Σουζάνα Μπροοθμίλερ, στην μελέτη της για τον βιασμό και τις ρίζες του αναφέρει ότι "ο πρώτος βιασμός πρέπει να ήταν μια απροσδόκητη μάχη, βασισμένη στην απόρριψη της πρώτης γυναίκας, ο δεύτερος βιασμός ήταν αναμφίβολα προσχεδιασμένος. Σίγουρα, μια από τις πιο πρώιμες μορφές της αρσενικής συντροφικότητας έπρεπε να είναι ο ομαδικός βιασμός μιας γυναίκας από μία παρέα ανδρών που περιφέρονταν ύποπτα. Αφού συνέβη αυτό, ο βιασμός μετατράπηκε όχι μόνο σε προνόμιο του ισχυρού, αλλά και σε κυρίαρχο όπλο δύναμης κατά των γυναικών, της αρσενικής βούλησης και φόβο των γυναικών. Η αναγκαστική διείσδυση στο σώμα της, παρά τις διαμαρτυρίες της και την εναντίωσή της, μετατράπηκε σε μέσο

θριαμβευτικής κατάκτησης πάνω σε άλλο σώμα, η τελευταία δοκιμασία της ανώτερης δύναμης του, ο θρίαμβος της αρρενωπότητας του".

Αυτό το αρχέτυπο σενάριο συνεπάγεται με την οικειοποίηση της δύναμης από την πλευρά του άντρα και έχει ως αποτέλεσμα αφόπλιση της γυναίκας. Το μονοπώλιο της δύναμης θα αποτελέσει το βασικό όπλο της αρσενικής κυριαρχίας. Η γυναίκα δίχως δύναμη, αφοπλισμένη θα πρέπει να αναζητήσει προστασία και να εξαρτάται από την ανδρική δύναμη. Ένας άνδρας θα την προστατεύει από τους άλλους άνδρες. «Στην πραγματικότητα η πιο σύγχρονη μορφή συζυγικής σταθερής και προστατευτικής σχέσης συνύπαρξη που τώρα γνωρίζουμε ως ανδρόγυνο μοιάζει να έχει εδραιωθεί από την αρπαγή και τον βιασμό της γυναίκας. Αυτή η πρακτική έχει βαθιές ρίζες στην μυθική αντίληψη των ιθαγενών και ινδιάνικων κοινωνιών.

Η ιθαγενής κοινωνία δομείται πάνω στο παλαιό μοντέλο της πατριαρχικής κοινωνίας, και γεννάται μέσα από την πατριαρχική λογική της κατάκτησης του βιασμού του θανάτου που οι πρώτοι πολεμιστές εφάρμοσαν πριν τον ερχομό των Ισπανών

«Κατά κάποιο τρόπο η κατάκτηση της Αμερικής από τους Ισπανούς, αποτέλεσε και την κατάκτηση των γυναικών».

Δεν υπάρχει τίποτα καινούριο σε αυτή την διαπίστωση όταν γνωρίζουμε ότι από την εποχή των κυνηγών και στη συνέχεια των πολεμικών φυλών, των στρατιωτικών ομάδων, τα οποία συνοδεύτηκαν από βιασμούς, κλοπές, δολοφονίες και όλων των ειδών βαρβαρότητες ενάντια στην ανυπεράσπιστα γυναίκα. Ο Βερνάλ Δίας δελ Καστίγιο αποτυπώνει καλά αυτό το γεγονός όταν στα χρονικά του αντιλαμβάνεται τον τρόπο στον οποίο ζούσαν οι φυλές υπό τον δεσποτισμό της αυτοκρατορίας των Αζτέκων:

«Υπήρξαν τόσες διαμαρτυρίες από τον Μοκτεθούμα και των συντρόφων του ότι τους έκλεβαν ότι είχαν και τις γυναίκες και τις κόρες αν αυτές ήταν όμορφες τις εξανάγκαζαν μπροστά τους και μπροστά στους συζύγους τους και τις έπαιρναν και τις έκαναν να δουλεύουν λες και ήταν σκλάβες και τις έκαναν να τους μεταφέρουν με τα κανό και από την γη κουβαλούσαν ξύλα και πέτρες, ξύλα για την φωτιά και καλαμπόκι και πολλές άλλες υπηρεσίες γεωργικές και τους έπαιρναν την γη τους και την χρησιμοποιούσαν σαν περιουσία και πολλές άλλες διαμαρτυρίες

που επειδή έχουν περάσει πολλά χρόνια δεν θυμάμαι. Ο Κορτές τους καθησύχασε με όμορφα λόγια όπως πολύ καλά γνώριζε και έλεγε στην δεσποινίς Μαρίνα και που τώρα σήμερα μπορεί να του κρίνει και να τους κάνει να υποφέρουν αφαιρώντας από αυτούς αυτή την ιδιοκτησία».

Ο γερμανός ιστοριογράφος συγγραφέας του «Οι ιθαγενείς στην ιστορία της λατινικής Αμερικής», δεν χρειάζεται να επιμείνει στη βαρβαρότητα της βίας που οι κατακτητές (κονκισταδόρες) εφάρμοσαν τις ινδιάνες γυναίκες γιατί προτιμά να ενίσχυση το πλέον γνωστό σεξιστικό επιχείρημα για να εξηγήσει την ιλιγγιώδη γέννηση του ιθαγενούς κόσμου: « Εάν η προ-συζυγική παρθενιά ήταν αυστηρά αντιληπτή... σε συγκεκριμένες φυλές δεν ήταν παντού έτσι είναι πιθανό συχνά ινδιάνες γυναίκες οικειοθελώς να υποτάσσονταν στις επιθυμίες των κατακτητών.... ».

Με αφορμή αυτή την τελευταία παρατήρηση του Μορνέρ, είναι απαραίτητο να θυμίσουμε ότι αυτή είναι μια ιδέα καλά εξαπλωμένη και που απαιτεί ειδικής αναφοράς στην κοινωνία με σκοπό να νομιμοποιήσει την ανδρική βία. Αυτή η θεωρία της «συγκατάθεσης του θύματος», έχει επιτρέψει την εδραίωση της ψυχαναλυτικής φροϋδικής θεωρίας της επιθυμίας και του φαντάσματος του βιασμού το οποίο οφείλεται στον γυναικείο κόσμο. Για να κατανοήσουμε καλύτερα αυτή την συμπεριφορά, αν και εφόσον θα υπήρχε εκτός της αρσενικής φαντασμαγορικότητας θα έπρεπε να αναλύσουμε με περισσότερες λεπτομέρειες τις σχέσεις δύναμης ανάμεσα σε νικητή και νικημένο, βιαστή και βιασμένη. Δεν θα εισέλθουμε σε αυτή την προβληματική όμως για οποιαδήποτε ανάλυση θα έπρεπε να δούμε μέχρι ποιο σημείο παίζει σημαντικό ρόλο η χειραγωγήση του υποσυνειδήτου των γυναικών όπως αποδεικνύει η Νικόλ Λάουντε Μάθιου. Για την γαλλίδα ανθρωπολόγο η καταπίεση και ο ανδρικός βιασμός δεν θα μπορέσει ποτέ να αποτελέσει συμφωνία γιατί η γυναίκα όπως όλοι όσοι κυριαρχούνται και ηττούνται έχει μερική οπτική και φραγμούς από την ίδια της την κατάκτηση. Αυτό εξηγεί ότι η παθητικότητα του ηττημένου, του χειραγωγημένου βρίσκεται απευθείας αντιμέτωπο στην ικανότητα βίας από τον νικητή, τον κυρίαρχο.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ

Η εξημέρωση της σεξουαλικότητας της γυναίκας είναι η βάση της κοινωνικής οργάνωσης . εφόσον έχει οργανωθεί η γυναικεία σεξουαλικότητα η πετριαρχική κοινωνία συνεχίζει την

διαχείριση της ανταλλαγής γυναικών. Η παραδοσιακή ανθρωπολογία έχει με σαφήνεια αποδείξει πως η αμοιβαιότητα ανάμεσα στον άντρας εδραιώνεται με αυτή την αλλαγή. Σε αυτή την λογική οι ινδιάνοι παρέδωσαν τις γυναίκες, θεσπίσουν συμμαχίες με τους κατακτητές: «οι Ισπανοί παρομοίως έλαβαν γυναίκες ως δώρο ως απόδειξη φιλίας εκ μέρους των ινδιάνων. Αυτό οδήγησε τους ινδιάνους να ονομάσουν τους Ισπανούς κουνιάδους».

«την τότε εποχή στο Ταβάσκ ο Κορτές έλαβε έναν άλλο σύνδεσμο από έναν πολύ καλό του σύμμαχο: μία ινδιάννα σκλάβη η οποία, γνωρίζοντας την γλώσσα των Μάγια κατείχε άριστα την μητρική την γλώσσα, τα μεξικάνικα; Το ιθαγενές της όνομα ήταν Μαλινάλη ή Μαλιντσίν, το οποίο απέδωσαν οι Ισπανοί σε Μαλίντσε ή στα καστεγιάνικα σε δεσποινίς Μαρίνα.. Κόρη τοπικών αρχόντων, μιας έκτασης στα περίχωρα του Κοατσακοάλκος, της Παινάλα και της Ολούτλα, που όπως θέλει η παράδοση για να την απολύσουν από τα δικαιώματα διαδοχής των τίτλων την πήραν ως σκλάβη στο Ταμπάσκο, το οποίο ήταν πλέον περιοχή των Μάγια, και όπου ο Κορτές ένθερμα την υποδέχτηκε. Ο Κορτές δεν είχε μόνο λάβει μία πιστή ερωμένη που θα έπρεπε να της δώσει τον πρώτο ιθαγενή απόγονο, αλλά και το απαραίτητο γλωσσικό μέσο για την μελλοντική κυριαρχία του αναχουάκ "" Ο Ατιλάρ γνώρισε την γλώσσα των Μάγια εκείνη τα Μάγια του Ταμπάσκο και την γλώσσα της τα μεξικάνικα, και διαμέσου αυτής της αλυσιδωτής σχέσης θα έπρεπε να αναγνωρίσει με εξυπνάδα και τύχη τον εσωτερικό κόσμο που επρόκειτο να κυριέψει, ο Βερνάλ Δίας την περιγράφει ως "" «Μια καλή ινδιάννα, εμφανίσιμη ,εξελίξιμη και πολλά υποσχόμενη».

Ο συγγραφέας επομένη στη σπουδαιότητα της γλώσσας της Μαλίντσε. Ας μην ξεχνάμε, αυτά που οι παροιμίες και τα ρητά έχουν πει για την γλώσσα της γυναίκας την οποία φοβούνται οι άντρες διότι την θεωρούν δίκικο μαχαίρι. Για αυτό οι άντρες πρέπει τις αποσιωπούν «». Μια γερμανική παροιμία θυμίζει ότι η γλώσσα των γυναικών είναι σαν ένα σπαθί γι αυτό είναι απαραίτητο να τις χτυπάμε στο στόμα που είναι η θήκη του σπαθιού. Η γλώσσα των γυναικών στην Νικαράγουα είναι οφιοειδής όπως στην πλειοψηφία των παροιμιών της πατριαρχικής κοινωνίας γενικά. Όσον αφορά την γλώσσα της Μαλίντσε, τα ίδια τα χρονικά χρησιμοποιούν τον όρο «γλώσσα» για να την προσδιορίσουν. Σε κάθε περίπτωση η σιωπή των γυναικών δεν θα μπορέσει ποτέ να αποτελέσει μία μορφή πολιτιστικής αντίστασης, η σιωπή τους είναι μέρος

αορατότητας στην οποία έχουν υποβληθεί οι γυναίκες και τις πολυπλοκότητας την οποία απολαμβάνει η ανδρική κυριαρχία.

Αυτό το κείμενο του χρονικογραφου Βερνάλ Ντίας, αποδεικνύει σε μεγάλο βαθμό την μεταμόρφωση μιας σκλάβας, το πώς σχηματίζεται σε δώρο, το πώς παίρνει ανθρώπινη μορφή και από άψυχο αντικείμενο-καταλήγει να είναι υποκείμενο. Η γυναίκα, αντικείμενο, σκλάβα, που μετατρέπεται σε υποκείμενο καταλήγει να θεωρείται προδότης σύμφωνα με την αρχέτυπη λογική της πατριαρχικής σκέψης. Η πράξη των ινδιάνων όταν παραδίνουν τις ανυπεράσπιστες γυναίκες τους ως δώρα στους ξένους ορίζεται ως αμοιβαιότητα. Η προδοσία έρχεται μετέπειτα όταν δηλαδή το αντικείμενο πάρει υπόσταση (ζωντανέψει). Αυτή η κρίση αξιών που χρησιμοποιείται παραδοσιακά ανάμεσα στους άντρες θα εφαρμοστεί στην γυναίκα, όταν το αντικείμενο μετατρέπεται σε υποκείμενο και μπει στο παιχνίδι της ανδρικής κυριαρχίας, τότε αποκτά ατομικότητα ώστε να την καταδικάσουν καλύτερα. Η Μαλίντσε θα είχε μείνει ανώνυμη, όπως και οι υπόλοιπες γυναίκες που οι ινδιάνοι παρέδωσαν στους κατακτητές με την εξυπνάδα της και με την αφοσίωση προς τον αφέντη της, στοιχεία τα οποία την ανέβασαν στον βαθμό της Συζύγου, δεν είχε συμβάλει στην παρακμή αυτής της δυνατής αυτοκρατορίας. Μια παλιά κινέζικη παροιμία θυμίζει ότι οι συμβουλές μιας πνευματώδους γυναίκας παρήκμασαν μια καλά οχυρωμένη πόλη. Μέσα από αυτό αντιλαμβανόμαστε τη κρυφή γυναίκα δύναμη χωρίς την οποία οι άντρες δεν θα μπορούσαν ποτέ να θριαμβέψουν : Πίσω από κάθε ισχυρό άνδρα βρίσκεται μία ισχυρή γυναίκα. Αυτές οι παροιμίες βοηθούν στο να ορίσουν μία κατάσταση καταπίεσης στην οποία η κοινωνία πρέπει να διατηρεί την γυναίκα. Ας μπούμε ακολούθως μία μαρτυρία σχετικά με τη Μαλίντσε «Δεν ήταν τίποτα ,αυτό το δώρο από χρυσό και πλούσια υφάσματα σε σύγκριση με αυτό των είκοσι γυναικών και ανάμεσά τους μίας καταπληκτικής γυναίκας την οποία ονόμασαν κυρία Μαρίνα, όνομα το οποίο έλαβε αφού έγινε χριστιανή. Στη συνέχεια την βάπτισαν και έδωσαν το όνομα κυρία Μαρίνα σε εκείνη τη ινδιάννα και Κυρία που μας έδωσαν εκεί και η οποία ήταν πράγματι κόρη σπουδαίων κληρικών και αξιόλογη κυρία πράγμα το οποίο φάνηκε. Κι οι υπόλοιπες γυναίκες των οποίων μου διαφεύγουν τα ονόματα τους και που δεν χρειάζεται να τα αναφέρω αποτέλεσαν τις πρώτες χριστιανές που κατοίκησαν την Νέα Ισπανία. Ο Κορτές μοίρασε σε κάθε καπετάνιο την δική του και την κυρία Μαρίνα μιας και διέθετε καλή εμφάνιση και εξωστρέφεια την παρέδωσε στον Αλόνσο Ερνάντεθ Πουέρτο Καρρέρο, αξιόλογος

άντρας και στη συνέχεια την είχε ο Ερνάν Κορτές και από αυτόν έκανε έναν γιο, τον οποίο και ονόμασε Μαρτίν Κορτέθ».

Η ΓΥΝΑΙΚΑ-ΔΩΡΟ ΣΤΟ ΓΝΩΣΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΕΡΓΟ «Ο ΓΟΥΕΝΓΟΥΕΝΣΕ» ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΣΤΗΝ ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ

Από τον ξεχωριστό πολιτισμό στον λαϊκό, από τον πολιτισμένο στον άγριο και περνώντας από τον δυτικό επιστημονικό λόγο, η γυναίκα εμφανίζεται ως άψυχο αντικείμενο.

Δεν είναι περίεργο λοιπόν στην ιθαγενική νικαραγουανή φαντασία, η Μαλίντσε να λειτουργεί ως αρχέτυπο της γυναίκας δώρου προς τους άντρες. Ένα μήνυμα φιλίας και αρσενικής αλληλεγγύης το οποίο σφραγίζεται μέσω ενός δώρου μιας γυναίκας η οποία απελευθερώνεται από τον χορό των *Γουεנגουένσε* της λαϊκής παράδοσης στην Νικαράγουα. Αυτός ο εχθρός εξαφανίστηκε την δεκαετία ου εβδομήντα από το λαϊκό παρασκήνιο των θρησκευτικών διαδικασιών της Ντιράμπα προς τιμήν του αγίου Προστάτη. Στην Μασάγια, από όπου προέρχεται, είχε εξαφανιστεί πριν από πολύ καιρό.

Το δώρο αυτό αφορά μία συναλλαγή ανάμεσα στον Γουεנגούνσε, έναν παλιό ιθαγενή έμπορα που ταξιδεύει στην κεντρική Αμερική φέρνοντας χρυσό, ασήμι και άλλα αντικείμενα αξίας ως απόδειξη δύναμης και τον ισπανό κυβερνήτη έναν άντρα που ζει την παρακμή του ισπανικού βασιλείου. Ο Γουεנסούνσε είναι πλούσιος και ο κυβερνήτης έχει φαλιρίσει όμως διατηρεί την δύναμη, εξαιτίας της ανωτερότητας της φυλής του, σημαντικό στοιχείο για τους ιθαγενείς. Αυτοί κάνουν μία συμφωνία η οποία καταλήγει με την παράδοση της κόρης του κυβερνήτη στον Γουνγκούνσε για να την παντρεύει με τον γιο του. Παρακάτω παραθέτω κάποιους διαλόγους που μεταφέρουν τα βασικά της συμφωνίας και των σχέσεων ανάμεσα στους δύο άντρες:

Κυβερνήτης: Γιε μου, καπετάνιε Αλγοθίλ Μαγιόρ, ανέστειλε την δουλειά στο γραφείο του.. και υπάκουσε τις εντολές μας, να μπαίνεις μέσα στην κυρία Σούστε Μαλίντσε με την παρουσία μου

Αλγουαθίλ: Προσεύχομαι στο θεό να σας προστατεύει κύριε Εσκριμπάνο Ρεάλ.

Εσκριμπάνο: Παρακαλώ τον θεό για την ευημερία σας καπετάνιε Αλγουαθίλ Μαγιόρ, είστε καλά; Η θεραπεία το κάνει

Γουεγιενσε Τι θεραπεία θα είναι? Να την ντύνει με φούστα από την Κίνα,...γουνίπιλ από φτερά. κολάν από μετάξι, χρυσά παπούτσια, ένα καστόρινο καπέλο όλα για τον γιο του κύριου κυβερνήτη Τασταουνες.

Εδώ υπάρχει μία ανταλλαγή λέξεων όπου ο κυβερνήτης εμπιστεύεται την αγανάκτηση ...Μετά εμφανίζεται άλλη σκηνή στην οποία ο γέρος μιλάει με ένα από τα παιδιά του και είναι σύμφωνος στο ότι φαίνεται πολλά υποσχόμενος. Ωστόσο στο τέλος παρατηρούν ότι η νέα είναι έγκυος και υπάρχει . Αλλά δεν υπήρχε άλλη λύση από το να την αποδεχτεί γιατί στο κάτω κάτω δεν είναι οποιαδήποτε γυναίκα, αλλά μια γυναίκα άσπρη, η κόρη του κυβερνήτη. Όταν ο Γουνγουενσε παρατήρησε μετά από κάποιες κατηγορίεςΣ αυτήν την περίπτωση ηττημένοι είναι η ισπανική ισχύς παρακμή. Επίσης οι γυναίκες είναι φύλακες τα .. ,η τιμή του αρσενικού στην ιθαγενή κοινωνία. Ο διάλογος συνεχίζει με την συστηματική υποτίμηση της γυναίκας, από την εικόνα της κόρης του κυβερνήτη αγορασμένη μερικές φορές σαν ένα ζώο και αργότερα ως αντικείμενο σεξουαλικής χρήσης.

Γουεγγουένσε: Λοιπόν είναι το ιγουάνα η ο που το κάνουν αδύναμο ποιος τον άφησε. αγόρι;

Δ.Φορσίκo: ο αδερφός μου Δον Αμπρόσιο

Γουεγγουένσε: Πως εκμεταλλεύτηκες αυτή την γυναίκα Δον Αμπρόσιο

Δον Αμπρόσιο: Με το να κοιμηθεί με εσάς Γουεγγουένσε.

Η συμφωνία έγινε, ο Γουεγγουένσε θα δώσει ένα ζευγάρι μπουκάλι κρασιού από την Καστίλλη στον αρχηγό και ο Γουεγγουένσε θα παραλάβει ως αντάλλαγμα την νέα, που χρησιμοποίησε, αρχικά με βάση την κοινή γνώμη, για τον γιό του:

Ακυρώνεται η συμφωνία του αρχηγού Αλγουαθίρ Μαγιόρ και εξυπηρετείται ο φίλος, ο άχρηστος Γουεγγουένσε. Στο όνομα του ΚαμίλΝτορεάλ σας προσφέρουμε τα αγαθά καθώς και την κυρία Σούτσε Μαλίντσε, ως δώρο προς τον ιό σου Δον ΦορσίκoΓουεγγουένσε

4. ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Η διαδικασία που ακολούθησα για να παρουσιάσω την πτυχιακή μου εργασία έχει ως εξής: Αφού μελέτησα τα πεδία που με ενδιέφεραν για την σύνταξη της πτυχιακής μου εργασίας αρχικά τα πρότεινα και τα συζήτησα με τον επόπτη καθηγητή μου κ. Σωτήρη Λίβα και στη συνέχεια αφού καταλήξαμε στο θέμα και αποφάσισα το θέμα της και πήρα την έγκριση του, έκανα μία αναζήτηση στο διαδίκτυο όπου εκεί βρήκα το άρθρο με τίτλο «Η Μαλίντσε Ως Σύμβολο Της Ιθαγενικής Κοινωνίας». Το άρθρο αυτό που επέλεξα να μεταφράσω και να το χρησιμοποιήσω ως θέμα της πτυχιακής μου, μου φάνηκε ενδιαφέρον επειδή θεωρώ ότι έχει άμεση σχέση με τις σπουδές που έκανα, τόσο γιατί φέρει πολλά ιστορικά στοιχεία του

Λατινοαμερικάνικου κόσμου, τους ιθαγενείς, την θέση της γυναίκας και το κυριότερο ότι στην ουσία η Μαλίντσε αποτέλεσε την πρώτη διερμηνέα της ιστορίας. Για την μετάφραση του κειμένου προσπάθησα να διατηρήσω το ύφος του μεταφράζοντας σε αντικριστές σελίδες. Η μετάφραση έγινε από τα ισπανικά στα ελληνικά και συντάχθηκε σε ηλεκτρονική μορφή όπως και οι υποσημειώσεις της. Η συγγραφή των πραγματολογικών σχολίων, που ήταν και το επόμενο μου βήμα, προέρχεται από εγκυκλοπαίδειες, βιβλία και εξακριβωμένες πηγές του διαδικτύου. Αφού συγκέντρωσα τις πηγές προχώρησα στην συγγραφή των μεταφραστικών σχολίων. Στη συνέχεια προχώρησα στην συγγραφή του προλόγου στον οποίο παραθέτω τους λόγους για τους οποίους επέλεξα να μεταφράσω την συγκεκριμένη ερευνητική εργασία που έχει ως κεντρικό θέμα την πρώτη γυναίκα διερμηνέα Μαλίντσε και την ανάλυση του όρου Μαλιντισμός (όρο τον οποίο με δική μου πρωτοβουλία αποφάσισα να μεταφράσω κατά αυτό τον τρόπο. Έπειτα ακολούθησε η συγγραφή της εισαγωγής στην οποία αναφέρω κάποια ιστορικά γεγονότα από την εποχή των ανακαλύψεων και το κλίμα που επικρατούσε εκείνη την περίοδο. Στην συνέχεια, δίνω επίσης και κάποιες πληροφορίες για την ζωή και την προσωπικότητα της κεντρικής ηρωίδας της εργασίας, Μαλίντσε. Αφού τελείωσα την εισαγωγή και το πρόλογο αριθμίσα τις σελίδες τους. Εν κατακλείδι, παρέθεσα τη σχετική βιβλιογραφία που χρησιμοποίησα για την υλοποίηση της πτυχιακής, ενώ, παράλληλα πρόσθεσα και μια σελίδα περιεχομένων, προς διευκόλυνση του αναγνώστη.

Πραγματολογικά σχόλια

Αν και σε γενικές γραμμές κατά την αναζήτηση μου στο διαδίκτυο τα κείμενα που βρήκα στα ισπανικά δεν μου δημιούργησαν προβλήματα στην κατανόηση τους, η μελέτη που επέλεξα προς μετάφραση και ως προς την σύνταξή της αλλά και ως προς την ορολογία σε πολλά σημεία ήταν αρκετά δύσκολη και σε πολλές περιπτώσεις η επίλυση των μεταφραστικών δυσκολιών δεν ήταν κάτι εύκολο. Παρόλο αυτά αποφάσισα να συνεχίσω με αυτή την μετάφραση διότι κατά κύριο λόγο η πτυχιακή εργασία του τμήματος μου έχει ως στόχο την ανάλυση και επίλυση των μεταφραστικών δυσκολιών τόσο σε θεωρητικό όσο και πρακτικό επίπεδο και όχι τόσο με την αυτή καθ' αυτήν μετάφραση. Η κύρια αιτία αυτών των προβλημάτων είναι η επιτηδευμένη γλώσσα την οποία χρησιμοποιεί η συγγραφέας της εργασίας Μιλάκρος Πάλμα.

Μέσα από την ανάγνωση της εισαγωγής, ο αναγνώστης παίρνει κάποιες πληροφορίες για την Μαλίντσε την πρώτη, ιστορικά, γυναίκα διερμηνέα και την επιρροή που άσκησε σε μια πατριαρχική κοινωνία όπως αυτή των ιθαγενών. Μέσα από μια ιστορική αναδρομή παρουσιάζεται ένας διαφορετικός κόσμος αξιών και παραδόσεων και επιπροσθέτως γίνεται εκτενής αναφορά για την θέση της ιθαγενούς γυναίκας. Με τον τρόπο αυτόν ο αναγνώστης γνωρίζει καλύτερα τον πολιτισμό της Κεντρικής Αμερικής καθώς και την επιρροή που δέχτηκε από τους Ισπανούς κατά την περίοδο των κατακτήσεων.

Καθώς το πρωτότυπο κείμενο έχει γραφτεί σε επιτηδευμένη γλώσσα, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στη δομή και στην σύνταξη του καθώς και στη μετάφραση μέρους αυτού, που εντοπίζονται ανά διαστήματα στο κείμενο. Για τον λόγο αυτό έχουν γίνει κάποιες αλλαγές στην σύνταξη διατηρώντας όμως τη δομή, προς διευκόλυνση του έλληνα αναγνώστη.

Το αρχικό κείμενο έχει επιμορφωτικό χαρακτήρα και έχει ως στόχο την ενημέρωση του αναγνώστη σε κοινωνικό επίπεδο καθώς γίνονται αναφορές σε ήθη και έθιμα της εποχής, κοινωνικές διακρίσεις και στην καθημερινή ζωή των κατοίκων της Κεντρικής Αμερικής. Παράλληλα επικεντρώνεται και σε ιστορικά γεγονότα με κεντρικό ήρωα την Μαλίντσε. Έτσι το κείμενο δεν είχε περιθώρια για αλλαγές και έγινε μια προσπάθεια να μοιάζει όσο δυνατόν περισσότερο στο πρωτότυπο, άλλωστε σκοπός της μετάφρασης είναι να διατηρείται γραμματικά συντακτικά και εννοιολογικά η σημασία που θέλει να περάσει το πρωτότυπο κείμενο στον αναγνώστη.

Στην μετάφραση του κειμένου μας δόθηκε μεγάλη σημασία στην μετάφραση ονομάτων και τοπωνυμίων (πόλεων, φυλών, ανθρώπων) όπου σε γενικές γραμμές χρησιμοποιήθηκε η φωνητική μεταφορά φυσικά πάντα με εξαιρέσεις καθώς σε πολλές περιπτώσεις εντοπίστηκαν και ονόματα που ήταν σε άλλη γλώσσα κυρίως στα αγγλικά. Αποφάσισα επίσης, να επιλύσω την μεταφραστική δυσκολία των ονομάτων διαφόρων φυλών όπως για παράδειγμα η φυλή *choluteca* όπου και εκεί έγινε φωνητική μεταφορά. Άλλο ένα παράδειγμα που δημιούργησε δυσκολίες κατά την διάρκεια του μεταφραστικού έργου ήταν η απόδοση της λέξης *mestizaje* η οποία δεν υπάρχει σε ελληνική βιβλιογραφία και που για ακόμα μία φορά επέλεξα να χρησιμοποιήσω την τεχνική της φωνητικής μεταφοράς γράφοντας απλά την λέξη με ελληνικούς

χαρακτήρες. Αυτήν την λέξη την συνάντησα επανειλημμένα στο πρωτότυπο κείμενο και για να αποφασίσω τον τρόπο που θα την απέδιδα χρειάστηκε να κάνω μια μικρή έρευνα στο διαδίκτυο. Στην ουσία με τον όρο *μεστιθάχε* εννοείται η βιολογική και πολιτιστική ανάμιξη διαφορετικών εθνικών ομάδων η οποία συνέβαλε στην δημιουργία νέων εθνοτήτων. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει την ιστορική διαδικασία που οδήγησε στην σημερινή φυλετική και πολιτισμική μορφοποίηση της Λατινικής Αμερικής. Έτσι λοιπόν, εφόσον δεν υπάρχει αντίστοιχος όρος στην ελληνική γλώσσα διατήρησα την λέξη *μεστιθάχε* ως έχει βάζοντας απλά μία υποσημείωση με την επεξήγηση του όρου.

Επίσης ο όρος *chigada* που αποδόθηκε στα ελληνικά με φωνητική μεταφορά είναι ο όρος τσιγκάδα. Χρειάστηκε και εκεί να ξαναζητήσω σε βιβλιογραφία και διαδίκτυο την σημασία της λέξης. Μετά από αναζήτηση στο διαδίκτυο και βιβλία εντόπισα την σημασία της λέξης. Ουσιαστικά με τον όρο τσιγκάδα, ο οποίος μάλιστα χρησιμοποιείται και υποτιμητικά ουσιαστικά θέλει να περιγράψει μια γυναίκα χαμηλών ηθών. Τον όρο αυτόν τον συναντάμε συχνά στο κείμενο μας και έχει αρνητική έννοια για το γυναικείο φύλο και για αυτό χρησιμοποιείται σε γένος θηλυκό. Ακόμα μια μεταφραστική δυσκολία την οποία αντιμετώπισα, και προσπάθησα να αναζητήσω την καλύτερη λύση για τη καλύτερη απόδοση της στα ελληνικά ήταν ένα ποίημα το οποίο επέλεξα να αποδώσω αυτούσια χωρίς αλλαγές για να δοθεί έμφαση στην τοποθέτηση του ποιητή απέναντι στη γυναίκα.

Σε γενικές γραμμές δεν αντιμετώπισα ιδιαίτερες μεταφραστικές δυσκολίες αν και το κείμενο σε πολλά σημεία είχε αρκετά δύσκολη σύνταξη και μεγάλες προτάσεις. Έδωσα ιδιαίτερη βαρύτητα στο να παραμείνει το κείμενό μου κοντά στην σημασία του πρωτοτύπου και να είναι ευανάγνωστο στον έλληνα αναγνώστη. Άλλωστε αυτός είναι και ο σκοπός του μεταφραστή.

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ https://es.wikipedia.org/wiki/La_Malinche
- ❖ <http://www.mexonline.com/history-lamalinche.htm>

- ❖ http://www.nationalgeographic.com.es/historia/grandes-reportajes/malinche-la-indigena-que-abrio-mexico-a-cortes_6229/1
- ❖ <http://faculty.fullerton.edu/nfitch/nehaha/malinche.html>
- ❖ http://www.abc.es/historia/abci-malinche-indigena-amante-hernan-cortes-odiada-defender-imperio-espanol-201612270154_noticia.html
- ❖ <https://mundo.sputniknews.com/ensayos/201702151066972266-hernan-cortes-malinallitenepatl-mexico/>
- ❖ <http://lanic.utexas.edu/project/etext/llilas/outreach/mexico11/elliott.pdf>
- ❖ <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/m/malinche.htm>
- ❖ http://www.lavanguardia.com/historiayvida/la-malinche-interprete-hernan-cortes_11154_102.html
- ❖ file:///C:/Users/ismini/Downloads/101_LaverdaderahistoriadeMalinche.pdf